

steeds alle medicijnen; tenslotte leden de gijzelaars er onder dat zij slechts eenmaal per maand een brief naar huis mochten schrijven.

Het werd maart voordat een rapport waarin deze klachten opgenomen waren, de Nederlandse regering in Londen bereikte – de Zweedse had toen op twee klachten al gereageerd: het Zweedse Rode Kruis had de Nederlandse gijzelaars een hoeveelheid warme dekens doen toekomen en de Zweedse legatie had bereikt dat op de slaapzalen kachels geplaatst werden. Het kampvoedsel bleef overigens onvoldoende; dat gold niet zozeer voor de broodmaaltijden als wel voor het z.g. warm eten: ‘een verzameling’, aldus de beschrijving door een der gijzelaars, ‘van veel water met kool, worteltjes, groene en andere stengels, plus wat klonten aardappels er in’ – deze kwalijk riekende ‘soep’ (eerder ‘vuil waswater’) werd door de gijzelaars ‘flots’ genoemd, ‘edelflots’ wanneer ‘hier en daar zelfs een stukje vlees of een bobbeltje spek in de *Kübel* (dreef).¹ Wij merken hierbij op dat de *SS-Scharführer* aan wie de supervisie van het Nederlandse gijzelaarskamp toevertrouwd was, en de Duitse gevangene die voor hun voeding moest zorgen, op zulk een schaal uit de voor de gijzelaars bestemde hoeveelheden stalen, dat beiden gestraft werden: de *SS*-officier met een paar jaar gevangenis, de gevangene vermoedelijk met de dood.² Dat de fysieke toestand van de meeste gijzelaars maar weinig geleden heeft, moet dan ook, zo nemen wij aan, in belangrijke mate bepaald zijn door het feit dat zij met grote regelmaat pakketten ontvingen: eens per maand het pakket van het Nederlandse Rode Kruis, ‘voortreffelijk, onovertreffbaar van inhoud’³: met levensmiddelen, met sigaren, met twee doosjes sigaretten. Bij enkele gelegenheden zond het Rode Kruis ook fruit aan de gijzelaars toe. Dan kwamen er af en toe via het Internationale Rode Kruis pakketten van het Amerikaanse Rode Kruis – ook daar is vermoedelijk wel uit gestolen maar veel heeft de gijzelaars bereikt.

Zij kregen voorts, meestal door de zorgen van het Nederlandse Rode Kruis maar in de regel pas na weken of maanden wachten, uit bezet gebied tal van andere goederen toegezonden: extra rookartikelen, schrijfbehoeften,

¹ A. van der Wey: *In het voorgeborchte der hel. Vier jaar gevangene van de SS* (1946), p. 67–68. ² Uit hoofdstuk 5 zal blijken dat het in de concentratiekampen volstrekt normaal was dat een aanzienlijk deel van het voor de gevangenen bestemd voedsel door *SS*'ers en anderen gestolen werd. Waarom zijn de bedoelde *SS*-officier en de gevangene dan toch gestraft? Wij zijn het met dr. B. Kautsky eens dat daarbij vermoedelijk het feit een rol gespeeld heeft dat zij zich aan het voedsel niet van gewone, maar van bijzondere gevangenen vergrepen hadden (*Teufel und Verdammte*, p. 112).

³ G. van den Bergh en L. J. van Looi: *Tweemaal Buchenwald* (1945), p. 30.